

**Інформаційна довідка
щодо питань адміністративної
відповідальності за порушення законодавства
у сфері соціального страхування***

Вступ.

Необхідність реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування як засобу забезпечення соціально-економічної безпеки України не викликає сумнівів. Започаткований ще до введення воєнного стану процес оптимізації діяльності органів управління страхових фондів за видами соціального страхування потребує логічного завершення шляхом удосконалення нормативних положень про адміністрування єдиного соціального внеску та забезпечення реального контролю за дотриманням законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Відповідно до принципу комплексності внесення змін до законодавства Кабінетом Міністрів України розроблено законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо врегулювання окремих питань у зв'язку з припиненням Фонду соціального страхування України» (реєстр. № 9632 від 21.08.2023).

Основна частина.

Потреба в якісному вирішенні соціально значущих проблем різних категорій населення вимагає реалізації ефективної соціальної політики щодо формування більш гнучкої та універсальної системи соціального захисту, переосмислення основних засад державної підтримки та соціальної адаптації до нових реалій. Системні зрушення у цьому контексті більшою мірою торкнулися системи соціального страхування, яке пройшло тривалий шлях модернізації і нині знову перебуває у фокусі змін. Незважаючи на певні позитивні досягнення, які відбулися внаслідок проведених заходів реформування, у сфері соціального страхування все ще наявні суттєві проблеми: відсутність економічних умов та недосконалість організаційно-правового забезпечення для формування цивілізованого інституту соціального страхування; збереження ознак системи, які більше притаманні для соціальної допомоги; нестача обсягів внесених страхових коштів для покриття витрат на виплату пенсій – основного виду страхового забезпечення; наявність декларативного характеру застосування регуляторних елементів механізму соціального страхування; значні адміністративні витрати, пов'язані з утриманням фондів соціального страхування¹.

На вирішення зазначених проблем спрямовано законопроект (реєстр. № 9632 від 21.08.2023). Положення проекту не суперечать Конституції України, законам та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. За метою прийняття та змістом зазначений законопроект логічно пов'язаний із законопроектом «Про внесення змін до Податкового кодексу України

---

¹ Нечаєва І. А. Реформа системи соціального страхування як засіб зміцнення соціально-економічної безпеки України в умовах перманентної кризи. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. 2020. № 4. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/60.pdf (дата звернення: 11.09.2023)

та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (реєстр. № 9570 від 07.08.2023).

Законопроектом № 9632 пропонується внесення до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) таких змін: виключення норм, що стосувалися повноважень органів Фонду соціального страхування України (право на розгляд справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушеннями законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, та про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, надається органам Пенсійного фонду України); визнання порушенням несвоєчасне інформування Пенсійного фонду України про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, в установі, організації та у фізичної особи-підприємця, що використовує найману працю, у фізичної особи, яка не має статусу підприємця та використовує найману працю; встановлення відповідальності за неподання первинних документів для перевірок, пов'язаних із обчисленням і сплатою страхових коштів, тощо.

Низка інших положень законопроекту, відповідно до яких пропонуються зміни техніко-юридичного характеру, що обумовлені реформуванням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, можуть бути підтримані без зауважень. Дискусійними є положення щодо пропонування змін до статті 164¹⁹ КУпАП «Порушення порядку надання інформації, необхідної для здійснення оцінки фіскальних ризиків, та невжиття заходів у сфері управління фіскальними ризиками» у частині встановлення відповідальності посадових осіб Фонду соціального страхування на випадок безробіття щодо надання відповідної інформації. Фіскальними ризиками є чинники, які можуть призводити до відхилення доходів, видатків, дефіциту бюджету страхового фонду від запланованих показників. Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» страхові кошти – це кошти, які формуються за рахунок сплати єдиного соціального внеску та надходжень від фінансових санкцій (штрафів та пені), що застосовуються відповідно до закону. Однак бюджет формується, в основному, за рахунок коштів єдиного соціального внеску, адміністрування якого здійснюватиме Пенсійний фонд України. Звісно, надходження від фінансових санкцій є джерелом доходів страхових фондів, але інформацію щодо них доцільно узагальнювати в межах покращення адміністрування та взаємодії всередині самої системи загальнообов'язкового державного соціального страхування для формування єдиної інформації про наявні фіскальні ризики, які подаватиме Пенсійний фонд України.

Дискусійними, із тих само міркувань, є положення законопроекту, якими пропонується внести зміни до статті 166^б КУпАП «Порушення порядку припинення

юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця» у частині визначення функцій Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття у процедурі припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця.

Ризики ухвалення цього законопроекту безпосередньо пов'язані з ризиками ухвалення законопроекту «Про внесення змін до Податкового кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (реєстр. № 9570), зокрема, це збільшення навантаження на органи Пенсійного фонду України, що вплине на їх спроможність забезпечити ефективний облік формування та витрачання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Висновки.

Питання удосконалення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування є надзвичайно важливими. Аналізований законопроект є актуальним, адже його метою є підвищення ефективності системи загальнообов'язкового державного соціального страхування та забезпечення оптимізації фінансових і людських ресурсів шляхом скорочення адміністративних видатків фондів соціального страхування.

Положення проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо врегулювання окремих питань у зв'язку з припиненням Фонду соціального страхування України» відповідають вимогам частини четвертої статті 2 КУпАП щодо порядку внесення змін до законодавства України про адміністративні правопорушення, а саме: такі зміни можуть вноситися виключно законами про внесення змін до КУпАП та інших законів України, що встановлюють адміністративну відповідальність, та/або до законодавства України про кримінальну відповідальність, та/або до кримінального процесуального законодавства України. Прийняття законопроекту забезпечить комплексність змін у законодавстві з питань загальнообов'язкового державного соціального страхування. Дискусійні міркування можуть стати предметом для обговорення із подальшим удосконаленням у рамках даного законопроекту або враховані в інших законопроектах щодо забезпечення переходу на єдину систему управління коштами соціального страхування та реформування інформаційної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також посилення контролю за формуванням та використанням страхових коштів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.